

Tale ved indvielse af genforeningsstenen på Frederiksberg 11. juli 2020 af Nikolaj Bøgh, rådmand.

Det er i grunden mærkeligt, at Frederiksberg først nu får en genforeningssten, for Danmark rummer mere end 650 af dem, så i mange af vore dages kommuner er der altså en hel stribe. Men ikke på Frederiksberg, hvor genforeningen og det slesvigske spørgsmål ellers altid har nydt stor bevågenhed.

Det retter vi op på i dag, og jeg synes det er oplagt og meget rosværdigt, at Grænseforeningen for København og Frederiksberg og Arveprins Knuds Kollegium har taget dette initiativ her i 100-året for genforeningen.

På nogle måder kan man sige, at Sønderjyllands – eller Nordslesvigs – tid under tysk herredømme begynder og slutter netop her på Frederiksberg. For det var her, at konseilspræsident C.C. Hall havde sit hjem i Ny Bakkegård på Rahbeks Allé, og når jeg bevæger mig på de kanter, så tænker jeg ofte på, at han oppe på sit arbejdsværelse på kvisten må have tænkt mange tunge tanker i de efterårsdage i 1863, som endte med Novemberforfatningen, der førte direkte til krigsudbruddet den 1. februar 1864.

Hall var nationalliberal og altså en del af den bevægelse, der på baggrund af Orla Lehmanns vision fra 1842 krævede "Danmark til Ejderen", altså den samling af Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvig, som brød med den gamle aftale om, at Slesvig og Holsten ikke måtte skilles, og som den gryende tyske samling under Bismarck kunne bruge som anledning til den første af de tre krige, der dannede grundlag for oprettelsen af det tyske kejserrige i 1871.

Men Hall var også – i modsætning til mange af de andre nationalliberale politikere – pragmatiker, og bekymret for konsekvenserne af Men folkestemningen krævede stærkere og stærkere forening af kongeriget og Slesvig, og dermed var kursen mod 1864-katastrofen og tabet af hertugdømmerne sat.

Hall måtte gå af som regeringsleder og overlade ansvaret til Monrad, som kørte spillet til ende. Og som heller ikke benyttede den mulighed der var under Londonkonferencen til at opnå en deling af Slesvig. Den deling var Hall tilhænger af, men hans indflydelse var nu stærkt begrænset.

I Pragerfreden, som afsluttede den preussisk-østrigske krig i 1866 fik Frankrigs Napoleon III indføjet en §5, som åbnede mulighed for en folkeafstemning om det nationale tilhørsforhold i Slesvigs nordlige del. Det løfte havde det wilhelminske Tyskland dog næppe på noget tidspunkt til hensigt at opfylde, men ikke desto mindre gav det et håb til de dansksindede i Sønderjylland, som i de næste 54 år drømte om igen at komme til at høre sammen med Danmark.

En af dem, der tænkte meget over, hvordan en deling af Slesvig efter nationalt tilhørsforhold kunne laves, var historikeren H.V. Clausen, som i mere end 40 år var lærer ved Frederiksberg Gymnasium. I 1891 offentliggjorde han første gang et kort med en delingslinje, som han mente, kunne lade den overvejende del af Slesvigs dansksindede befolkning gå til Danmark og lade den tysksindede blive i Tyskland.

Clausen havde helt ned til den enkelte gård i Slesvig undersøgt, om beboerne følte sig som danske eller tyske, og udfra sproglige, erhvervsmæssige og geografiske forhold foreslog han en delingslinje, som gik syd om Tønder, men ikke tog stilling til spørgsmålet om Flensborgs tilhørsforhold. Clausen mente vist, det var umuligt at få

Flensborg med til Danmark, men det var, som senere, et af de mest problematiske aspekter ved tanken om Slesvigs deling.

I 1901 offentliggjorde han kortet igen i en artikel ved navn "Håndbog i det nordslesvigske spørgsmåls historie", og da Clausens princip var en deling efter en så sydlig grænse som muligt, vakte hans tanker genklang i den dansksindede befolkning i Nordslesvig, og efter afslutningen på 1. verdenskrig vedtog Den Nordslesvigske Vælgerforening den såkaldte Aabenraa-resolution, som krævede en folkeafstemning i Nordslesvig som en helhed ned til Clausen-linjen. Og Clausens delingslinje fra 1891 endte til slut med at blive grænsen mellem de to afstemningszoner i 1920.

Så på den måde binder Frederiksberg historien sammen. Fra Hall på kvisten, der kæmper med Novemberforfatningens for ham uløselige problem, og til H.V. Clausen på Frederiksberg Gymnasium, der tegner den linje, som vore dages landegrænse stort set følger.

I tiden omkring genforeningen skyllede en bølge af national begejstring henover landet, som kulminerede, da Christian X red over den gamle kongeågrænse ved Frederikshøj den 10. juli 1920, i går for 100 år siden.

Også her på Frederiksberg var glæden over genforeningen enorm, og da kommunen som mange andre byer led af stor boligmangel på det tidspunkt blev det besluttet at anlægge et helt nyt kvarter, som skulle minde os om kampen for danskheden i Sønderjylland.

Allerede i november 1920 fik ni veje i området her navn efter kendte slesvigere, og hovedgaden i kvarteret blev Sønderjyllands Allé. Siden er traditionen blevet opretholdt, og ved senere udbygninger i området er en række andre personligheder med tilknytning til den danske sag i Sønderjylland blevet mindet.

Men noget har vi savnet, et mindesmærke, som kunne samle kvarteret og fortælle om det bånd til Sønderjylland, som kommunen ønskede at markere allerede i 1920. Det har vi nu fået med Frederiksbergs egen genforeningssten, som velvilligt er finansieret af Frederiksbergfonden og BHJ Fonden i fællesskab. Det skylder vi dem stor tak for.

På stenen ser vi Dannebrog og de to Slesvigske Løver samt inskriptionen: "Intet Slesvig uden Danmark - Intet Danmark uden Slesvig. Til minde om 100 året for Nordslesvigs genforening med Danmark i 1920".

Teksten "Intet Slesvig uden Danmark - Intet Danmark uden Slesvig" finder vi også på Den Slesvigske Sten på Eremitagesletten i Dyrehaven, som på samme måde markerer båndet mellem Danmark og Slesvig. Her er bevidst ikke tale om Nordslesvig, men om hele Slesvig for også at mindes de danskere syd for den nuværende grænse, som ikke kom med hjem i 1920.

Jeg synes det er smukt, at vi nu omsider på den måde har fået et synligt mindesmærke over genforeningen på Frederiksberg, og jeg vil gerne rette en meget stor tak til Grænseforeningen for København og Frederiksberg og Arveprins Knuds Kollegium for initiativet, Frederiksbergfonden og BHJ Fonden for finansieringen.

I denne tid, hvor statuer og monumenter mange steder i den vestlige verden er til debat og bliver mål for politiske aktioner og ødelæggelser, der synes jeg det er smukt, at vi her på Frederiksberg kan samles i enighed om at mindes den lykkelige

begivenhed, som Sønderjyllands genforening med Danmark var. Jeg håber, at stenen kan være med til at bevare mindet om begivenheden, som måske er den vigtigste i det 20. århundredes Danmarkshistorie.

100 år er lang tid, og hvis vi skal blive ved med at holde den fælles erindring i live, så skal den fornys og beretningerne skal fortælles igen. Jeg håber, denne også om 100 år eller om 200 år vil få folk på Frederiksberg til at stoppe op og tænke på genforeningen og sende en venlig tanke til de mange sønderjyder, som er mindet i dette kvarter, og som kæmpede for at Sønderjylland kunne blive dansk.

Mange tak for ordet.